

Sygn. akt III UK 173/18

POSTANOWIENIE

Dnia 20 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z odwołania E. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.

o emeryturę pomostową,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20 lutego 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 9 stycznia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 9 stycznia 2018 r., w sprawie z odwołania E. J. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. w przedmiocie prawa do emerytury pomostowej, na skutek apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 14 lutego 2017 r. (którym zmieniono zaskarżoną decyzję i przyznano wnioskodawcy prawo do emerytury pomostowej) oraz od wyroku uzupełniającego tego Sądu z dnia 25 kwietnia 2017 r. (którym ustalono datę początkową prawa do emerytury wnioskodawcy na 8 kwietnia 2016 r.), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że odwołanie oddalił.

Powyższy wyrok został zaskarżony w całości skargą kasacyjną odwołującego się. Skargę oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego: 1/ art. 49 pkt. 3 w związku z art. 4 i art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 1924), przez jego

błądną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wnioskodawca pracując w charakterze wiertacza strzałowego w okresie po 31 grudnia 2008 r. nie pracował w szczególnych warunkach uprawniających do emerytury pomostowej, podczas gdy wnioskodawca spełnia kryteria pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy z o emeryturach pomostowych w związku z pkt. 2 załącznika nr 1 do przedmiotowej ustawy; 2/ § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w związku z wykazem A, działem I, poz. 3 pkt. 6 zarządzenia Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 roku w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz wzrostu emerytury lub renty w związku z art. 49 pkt. 3, przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że do niniejszego stanu faktycznego znajdzie zastosowanie § 1 ust. 1 przedmiotowego rozporządzenia wraz z wykazem A, działem I, pkt. 3, stanowiącym jego załącznik, co doprowadziło do błędnego wniosku, że wnioskodawca pracując w charakterze wiertacza strzałowego w okresie przed 1 stycznia 1999 r. nie pracował w szczególnych warunkach uprawniających do emerytury pomostowej, ponieważ wykaz A, dział I, pkt. 3 zatytułowany jako: „wydobywanie, obróbka i przeróbka surowców skalnych oraz wydobywanie ropy naftowej i gazu” nie odpowiada zakresowi prac, jakie na stanowisku wiertacza strzałowego wykonywał wnioskodawca, podczas gdy zastosowanie znaleźć powinien § 1 ust. 2 rozporządzenia i wydane na jego podstawie zarządzenie emerytalne, które w załączniku w wykazie A, dziale I „W górnictwie”, poz. 3 „Wydobywanie, obróbka i przeróbka surowców skalnych oraz wydobywanie ropy naftowej i gazu” pkt. 6 wymienia stanowisko „wiercacz strzałowy”, które zajmował wnioskodawca, co doprowadziłoby do prawidłowego rozstrzygnięcia i przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej, ewentualnie wniósł o

uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał potrzebę wykładni art. 49 w związku z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, budzących poważne wątpliwości interpretacyjne przedstawione w dalszej części uzasadnienia skargi kasacyjnej. Ponadto, zdaniem skarżącego, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, odnoszące się do interpretacji pracy w szczególnych warunkach definiowanej w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, do którego mocą art. 194 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.), do pracy wykonywanej przed 1 stycznia 1999 r., zastosowanie znajdują dotychczasowe przepisy tj. rozporządzenie emerytalne, do którego z kolei wydano zarządzenie emerytalne, a mianowicie: „Czy zarządzenie emerytalne wydane na podstawie rozporządzenia emerytalnego, należy rozumieć w ten sposób, że pracownik świadczący pracę w przedsiębiorstwie budowlanym (w niniejszej sprawie przedsiębiorstwo zmechanizowanych robót budownictwa przemysłowego „Z.”) zatrudniającym pracownika, którego stanowisko pracy w zarządzeniu emerytalnym Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych zaszeregowane zostało do działu „górnictwo”, nie ma prawa do emerytury pomostowej ze względu na to, że dział „górnictwo” i stanowisko „wiertacza strzałowego”, które zajmuje pracownik, nie odnosi się do branży budowlanej, czy jednak należy wziąć pod uwagę okoliczność, że dział „górnictwo” w przedmiotowym zarządzeniu został tam zamieszczony na potrzeby branży budowlanej, biorąc pod uwagę, że tytuł przedmiotowego zarządzenia brzmi „w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych (...)” oraz, że w analogicznym zarządzeniu nr 17 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 12 sierpnia 1983 r. w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wydanym do rozporządzenia emerytalnego, także zamieszczono dział „W górnictwie”, a więc wynikać może z tego, że wiertacz strzałowy, choć zakwalifikowany do działu górnictwo, ma prawo

do emerytury pomostowej, mimo że głównym przedmiotem działalności przedsiębiorstwa „Z.” było budownictwo?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (postanowienia Sądu

Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 i z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że autor skargi nie wykazał istnienia powołanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż podnoszone przez niego wątpliwości na tle wykładni przepisów prawa zostały wyjaśnione w judykaturze.

W przedmiotowej sprawie sporne jest posiadanie przez wnioskodawcę wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach uprawniającego do emerytury pomostowej, w ściślejszej – możliwość zaliczenia okresu zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku wiertacza strzałowego w przedsiębiorstwie branży budowlanej do pracy wymienionej w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Wypada zatem przypomnieć, że emerytury pomostowe zapowiedziane w art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270; dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS lub ustawa emerytalna), zostały wprowadzone do systemu ubezpieczeń społecznych przez ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924; dalej jako ustawa o emeryturach pomostowych lub ustawa) i dotyczą ubezpieczonych zatrudnionych w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze (urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.). Zastąpiły one emerytury w niższym wieku przyznawane na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach pracy lub w szczególnym charakterze. Prawo do tego świadczenia było nabywane z reguły w wieku niższym od powszechnego wieku emerytalnego, pod warunkiem wykazania piętnastoletniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Cechą charakterystyczną emerytur pomostowych jest ich przejściowy charakter, zgodnie bowiem z art. 16 ustawy, prawo do tego świadczenia ustaje nie tylko z dniem śmierci uprawnionego, ale również z dniem poprzedzającym dzień nabycia prawa do emerytury, z dniem osiągnięcia przez uprawnionego wieku 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn, jeżeli uprawniony nie ma prawa do emerytury ustalonego decyzją organu rentowego (por. I. Jędrasik - Jankowska, K. Jankowska, Prawo do emerytury - komentarz do ustaw z orzecznictwem, Warszawa 2011, s. 34 i następne). Z uwag tych płynie wniosek o odrębnym charakterze obu tych świadczeń (emerytur w niższym wieku i emerytur pomostowych), przy czym już w tym miejscu trzeba

wskazać, że nie wszyscy uprawnieni do emerytur w niższym wieku z uwagi na pracę w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, nabyliby obecnie prawo do emerytur pomostowych.

Pojęcie pracy w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze zdefiniowano w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. W ust. 7 tego artykułu wskazano jednocześnie, że za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy (a więc przed 1 stycznia 2009 r.) prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Prace w szczególnych warunkach uprawniające do emerytury pomostowej zostały określone w ustawie o emeryturach pomostowych przez:

- 1) definicję zawartą w art. 3 ust. 1 tej ustawy,
- 2) wyliczenie czynników ryzyka związanych z poszczególnymi rodzajami prac w szczególnych warunkach determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, zawarte w art. 3 ust. 2 oraz
- 3) wykaz takich prac zawarty w załączniku nr 1 do ustawy.

Prace o szczególnym charakterze zostały zdefiniowane w art. 3 ust. 3 ustawy i wyliczone w załączniku nr 2 do tego aktu. Stosownie do definicji zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, mogące z wiekiem z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwale uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, stawiające przed pracownikami - mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej - wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Dopelnieniem definicji zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy jest wyliczenie rodzajów prac wykonywanych w szczególnych warunkach determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, z którymi związane są wspomniane czynniki ryzyka.

Do pierwszej kategorii należą prace wykonywane pod ziemią, na wodzie, pod wodą i w powietrzu. Do drugiej - prace wykonywane w warunkach gorącego i zimnego mikroklimatu, bardzo ciężkie prace fizyczne, prace w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego i ciężkie prace fizyczne związane z bardzo dużym obciążeniem statycznym wynikającym z konieczności pracy w wymuszonej, niezmienniej pozycji ciała. Przepis art. 3 ust. 1 ustawy odsyła wreszcie do wykazu prac w szczególnych warunkach stanowiącego załącznik nr 1 do ustawy.

W orzecznictwie sądów administracyjnych trafnie przyjmuje się, że wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy "o szczególnym charakterze" lub "w szczególnych warunkach" nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem (por. przykładowo wyrok WSA w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2011 r., IV SA/Po 335/11, LEX nr 863891). Trafnie również w tym orzecznictwie zauważono, że "porównanie definicji ustawowych, jak również katalogów prac zaliczanych do poszczególnych kategorii, pozwala na stwierdzenie, że o ile w pierwszym przypadku możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę uzasadniona jest bardziej względami interesu indywidualnego pracownika, który wykonuje pracę w warunkach szczególnie negatywnie wpływających na stan jego zdrowia, o tyle w przypadku prac o szczególnym charakterze definicja kładzie nacisk na szczególną odpowiedzialność pracownika, związaną z wykonywanymi czynnościami. W tym zatem przypadku dominującą rolę odgrywa raczej czynnik interesu publicznego - ochrony innych osób przed niebezpieczeństwem związanym z faktem, że pracownik, który wykonuje te szczególnie odpowiedzialne czynności może nie mieć już należytej sprawności psychofizycznej, ze względu na jej naturalne obniżenie podyktowane wiekiem" - por. np. wyrok WSA w Lublinie z dnia 18 listopada 2010 r., III SA/Lu 243/10, (LEX nr 653544).

Zgodnie z art. 4 ustawy, prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący, co najmniej 15 lat;

3) osiągnął wiek wynoszący, co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;

4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący, co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;

5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;

6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Z powyższego unormowania wynika, że jakkolwiek w świetle art. 4 pkt 2 i 5 w związku z art. 3 ust. 7 ustawy, do wymaganego przez nią stażu przypadającego przed dniem jej wejścia w życie, tj. przed 1 stycznia 2009 r., wlicza się okresy pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu zarówno art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, jak i art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to właściwego ograniczenia do zamierzonego przez ustawodawcę kręgu osób uprawnionych do emerytury pomostowej dokonuje konieczność spełnienia przesłanki z art. 4 pkt 6. Wymaganie to spełnia zasadniczą funkcję eliminacyjną, ograniczając ostatecznie prawo do emerytury pomostowej do kręgu osób wykonujących pracę kwalifikowaną jako szczególną w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Możliwość uzyskania emerytury pomostowej przez osoby niespełniające warunku z art. 4 pkt 6 przewiduje art. 49 ustawy, według którego, prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1 - 5 i 7 i art. 5-12;

3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Przepis art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych zmienia wymagania konieczne do uzyskania emerytury pomostowej dla osób niespełniających warunku

z art. 4 pkt 6 ustawy, zwalniając je z konieczności wykonywania po 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, jednakże wprowadza w to miejsce wymaganie, aby ubiegający się o przedmiotowe świadczenie spełniał w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 2009 r.) warunek posiadania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3. Warunek ten został jasno wyrażony, wynika wprost z literalnego brzmienia art. 49 pkt 3 ustawy i jest zgodny z jej celem. W judykaturze przyjmuje się zatem, że w świetle tego przepisu nie ma podstaw prawnych do przyznania emerytury pomostowej ubezpieczonemu, którego dotychczasowy okres pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze nie może być kwalifikowany jako okres pracy w warunkach szczególnych lub pracy o szczególnym charakterze w rozumieniu dziś obowiązujących przepisów (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11, OSNP 2013 nr 5-6, poz. 62; z dnia 4 września 2012 r., I UK 164/12, OSNP 2013 nr 15-16, poz. 185; z dnia 22 lipca 2013 r., III UK 106/12, LEX nr 1555688; z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 159/13, LEX nr 1405231; z dnia 25 października 2016 r., II UK 373/15, LEX nr 217708).

Jeśli chodzi o prace w szczególnych warunkach w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS, są nimi prace wykonywane stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie ich za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75; z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152 i dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638). Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzanej mu pracy. Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia

uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji wymienionych w wykazach A lub B stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W świetle art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, pracami w szczególnych warunkach nie są bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tymże rozporządzeniu. Niewymienienie określonych pracodawców w wykazach resortowych nie przesądza o niemożności zakwalifikowania świadczonych u nich prac jako prac wykonywanych w szczególnych warunkach, jeśli odpowiadają one kryteriom wynikającym z załącznika do rozporządzenia (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2004 r., P 17/03, OTK-A 2004 nr 6, poz. 57 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2008 r., I UK 381/07, LEX nr 494112). Chociaż wykazy resortowe i zakładowe nie stanowią samodzielnej podstawy zaliczenia danego rodzaju zatrudnienia do prac w szczególnych warunkach, to mogą być one pomocne przy wykładni przepisów rozporządzenia Rady Ministrów. Przyznając zasadniczą rolę w kwalifikowaniu prac w szczególnych warunkach powołanemu rozporządzeniu Rady Ministrów, w orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślano, że w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do tegoż rozporządzenia, wyodrębnienie owych prac ma charakter stanowiskowo – branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej tychże prac nie jest dziełem przypadku. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 24/98, LEX nr 518067; z dnia 1

czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638; z dnia 19 maja 2011 r., III UK 174/10, LEX nr 901652 i z dnia 19 marca 2012 r., II UK 166/11, LEX nr 1171002).

Przyjmuje się, że za wykonywaną w warunkach szczególnych należy uznać również pracę przyporządkowaną w załącznikach do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. do innego działu przemysłu niż ten, w którym jest ona świadczona, jeżeli stopień szkodliwości lub uciążliwości tego rodzaju pracy nie wskazuje żadnych różnic w zależności od branży, w której pracownik jest zatrudniony (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, LEX nr 1439383; z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817 i z dnia 5 maja 2016 r., III UK 132/15, niepublikowany). Wypada podkreślić, że ów wyjątek od zasady stanowiskowo – branżowego charakteru prac w szczególnych warunkach nie może być interpretowany rozszerzająco. Dotyczy on tylko tych sytuacji, gdy prace świadczone poza wskazanymi w załącznikach do rozporządzenia Rady Ministrów działach gospodarki są tożsame pod względem stopnia szkodliwości dla zdrowia z pracami wykonywanymi w branży, do jakiej zostały przypisane w wykazach A lub B.

Wracając na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że zgodnie z ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a którymi Sąd Najwyższy zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany, brak było podstaw do przyjęcia, że warunki pracy wnioskodawcy w spornym okresie zbliżone były do tych, jakie istnieją w górnictwie, w tym przy wydobywaniu, obróbce i przeróbce surowców skalnych czy też bezpośrednio przy przeróbce mechanicznej węgla oraz rud metali lub ich wzbogacaniu, bądź prace udostępniające lub eksploatacyjne związane z urabianiem minerałów skalnych (uzasadnienie zaskarżonego wyroku s. 10). Nie poczyniono zatem w sprawie ustaleń wskazujących na tożsamość stopnia narażenia wnioskodawcy na ekspozycję czynników szkodliwych dla zdrowia w obydwu wymienionych branżach (budowlanej i górniczej).

Ewentualne podobieństwa oddziaływania szkodliwych dla zdrowia czynników na organizm wnioskodawcy nie wyczerpują zatem całego problemu możliwości kwalifikacji takiej pracy, jako pracy w szczególnych warunkach. Praca wykonywana z zastosowaniem techniki górniczej nie zawsze może być uznana za pracę w

górnictwie. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2018 r., I UK 70/17 (LEX nr 2488719) zauważono, że pod poz. 2 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych wymieniono dwa rodzaje pracy w warunkach szczególnych: prace udostępniające związane z urabianiem minerałów skalnych oraz prace eksploatacyjne związane z urabianiem minerałów skalnych. Kluczowe dla zaliczenia pracy wykonywanej pod rządami ustawy do pracy w warunkach szczególnych jest więc wykonywanie czynności, które można kwalifikować jako udostępnianie złóż lub eksploatacje złóż minerałów skalnych (i tylko skalnych), które dodatkowo muszą być związane z ich urabianiem. Pracą, o której mowa pod tą pozycją, nie jest praca polegająca na samym udostępnianiu złoża, a zatem wykonywaniu wszelkich czynności przygotowawczych, które następnie pozwolą na eksploatację minerałów skalnych. Udostępnienie musi być bowiem związane z urabianiem minerałów przez pracownika wykonującego takie prace. Podobnie na gruncie uprzednio obowiązujących przepisów w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 września 1996 r., II URN 24/96 (OSNAPIUS 1997 nr 5, poz. 78) stwierdzono, że praca przy budowie metra, mimo iż wykonywana pod ziemią i przy wykorzystaniu techniki górniczej, nie jest pracą górniczą. Sam fakt wykonywania pracy pod ziemią, przy robotach prowadzonych z zastosowaniem techniki górniczej, lecz niemających związku z górnictwem, nie daje podstaw do uznania takiej pracy za pracę górniczą. Praca wykonywana w przedsiębiorstwach budowy kopalń, jest uznawana za pracę górniczą w rozumieniu ustawy, jeżeli jest wykonywana w kopalniach. Nie jest więc obojętne, gdzie tego typu prace są wykonywane.

Wobec wyjaśnienia w judykaturze sformułowanego przez skarżącego zagadnienia prawnego oraz wątpliwości na tle wykładni wskazanych przepisów prawa, nie zachodzą wskazane przesłanki przedsądu. Z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało zatem orzec jak w sentencji.